

EKİN KADİR SELÇUK • “Mücadeleciler”

EKİN KADIR SELÇUK 1981'de İstanbul'da doğdu. Lisansını İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü'nde, yüksek lisansını İTÜ Siyaset Çalışmaları Anabilim Dalı'nda, doktorasını ise Ankara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda tamamladı. *Birikim*, *Varlık*, *Radikal İki*, *Radikal Kitap* gibi yayın organlarında çalışmaları yayımlandı. Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

İletişim Yayınları 2676 • Araştırma-İnceleme Dizisi 438

ISBN-13: 978-975-05-2508-7

© 2018 İletişim Yayıncılık A. Ş. (1. Basım)

1. BASKI 2018, İstanbul

EDİTÖR Tanıl Bora

YAYINA HAZIRLAYAN İrfan Eroğlu

DİZİ KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ ve *DİZİN* Berkay Üzüm

BASKI Ayhan Matbaası • SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak, No: 6/3

Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CİLT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

EKİN KADİR SELÇUK

“Mücadeleciler”

Mücadele Birliği
(1964-1980)

Anneme ve babama...

İÇİNDEKİLER

<i>KISALTMALAR</i>	9
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ	11
Çalışmanın konusu ve amacı	11
İKİNCİ BÖLÜM	
KISA TARİHÇE	33
İlk yıllar	33
“Abilerle” tanışma	35
MTTB içinde mücadele	39
Afyon’da Konyalı gençlerle tanışma	41
“Melih bizi çok sevdi”	43
Mücadele Birliği kuruluyor	46
Linç girişimleri ve kapatma davası	47
Yeniden Millî Mücadele dergisi	52
İlk ayrılanlar	55
Aykut Edibali’ye baskı mı yapıldı?	57
Millî Cephe	61
Mehmet Çetin’in ölümü	63
Bayrak gazetesi	65
İsyan	68
Dağılma	69

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEŞKİLAT YAPISI	73
İnsan malzemesi	73
Liderler, önde gelen kurucular	79
Doktrin-metot-teşkilat	81
Elitizm ve kadro kurma hedefi	83
Devletle ilişkiler	85
Otoriterlik	88
Sohbet halkaları ve teşkilat içi eğitim	97
Merkez ile üniversite kadrosu arasındaki ilişki	100
Taşra teşkilatlanması	101
Teşkilatçının bir günü	103
Propaganda taktikleri	105
Demokratik yasal mücadele	107
Şiddet meselesi	108

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İDEOLOJİ	115
Türklük-İslâmlık	115
Batı-Batılılaşma	128
Aydın-halk kopukluğu	133
Antikomünizm	137
Antisemitizm	153
Dış politika	162
Ekonomi	173
Millî Cephe formülü ve diğer partilere, demokrasiye, siyasete bakış	180
Ordu, militarizm ve darbeler	187
Toplumsal cinsiyet	192
Kültür-sanat-eğitim	194
Üslup ve görsel malzeme	201

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ	205
EKLER	213
ALBÜM	239
KAYNAKÇA	249
DİZİN	260

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AP	Adalet Partisi
CGP	Cumhuriyetçi Güven Partisi
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CKMP	Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
DP	Demokrat Parti
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MSP	Millî Selamet Partisi
MTTB	Millî Türk Talebe Birliği
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TİP	Türkiye İşçi Partisi
TÖS	Türkiye Öğretmenler Sendikası
YMM	<i>Yeniden Millî Mücadele</i>

GİRİŞ

Çalışmanın konusu ve amacı

Bu çalışma 1960'ların başlarında tohumları atılan, on yılın sonlarına doğru kurumsallaşan ve 1970'ler boyunca da etkili olmayı sürdüren milliyetçi-muhafazakâr bir kadro hareketi olan Mücadele Birliği ya da diğer adıyla *Yeniden Millî Mücadele Hareketi*'ni ele almaktadır. Çalışmada Mücadele Birliği tarihi, örgüt yapısı ve ideolojisiyle bir bütün olarak incelenmiştir. Bu inceleme neticesinde 1950'lerden itibaren olgunlaşmaya başlayan milliyetçi-muhafazakâr fikir dünyasının ve siyasi ikliminin genel bir görüntüsü ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Zira ideolojisi itibariyle Mücadele Birliği o dönemin radikal milliyetçi-muhafazakâr fikir dünyasını yansıtmaktadır. Dolayısıyla hareketin ideolojisi ortaya serilirken Türkiye sağının genel bir panoraması verilmiş olacaktır. Diğer taraftan Mücadele Birliği, teşkilat yapısı kendine özgü denebilecek özellikler arz eder. Örgütün bu kendine özgünlüğünün hangi faktörlerden doğduğuna, dönemin diğer örgütlerinden hangi noktalarda ayrıştığına, hangi noktalarda onlarla benzeştiğine dair bazı mütevazı gözlemlere de bu çalışmada yer verilecektir. Milliyetçi-muhafazakârlık dendiğinde, bugün Türkiye'yi yöneten kadrola-

rın yetiştirdiği bir düşünce ikliminden bahsedilmiş oluyor. 2000-2010'lu yıllarda Türkiye'yi yönetenler 1960'lar ve 1970'ler boyunca benzer bir düşünce evreninde nefes alıp vermiş, siyasal sosyalleşmelerini bu düşüncenin etrafında kurulan örgütlerde gerçekleştirmişlerdir. Türkiye siyasetinde bugün halen etkili olan isimlerin bir kısmı bizzat bu çalışmanın konusunu oluşturan Mücadele Birliği içinde yetiştirilmiştir. Cemil Çiçek, Melih Gökçek, Hüseyin Gülerce, Ahmet Taşgetiren, Taha Akyol, Ömer Ziya Belviranlı gibi ya günümüz siyasi kadroları içinde yer alan ya da o kadrolara fikri destek veren isimler bu hareket içinden çıkmıştır. Mücadele Birliği'nin önemli bir özelliği de, 1970'lerin sonunda gücü azalmış da olsa çıkardığı isimlerle Türk siyasetinde etkili olmaya devam etmesidir. Yaklaşık yarım yüzyıldır etkisi fark edilen bu devamlılık bize bugünü anlamada da yardımcı olacaktır. Başta hareketin ideolojisi olmak üzere, örgüt kültürü, teşkilat mensupları arasındaki ilişkiler de yine dönemin milliyetçi-muhafazakâr kültür ortamı üzerine bize önemli ipuçları vermektedir. Aslında bu çalışmanın sadece sağ siyaseti anlamak açısından da değil, Türkiye'de siyasal sosyalleşme ortamlarının genel atmosferine dair de bize fikir vereceğini sanıyorum.

Çalışmanın temel iddiası Mücadele Birliği'nin tam da milliyetçi-muhafazakârlığın İslâmî ve milliyetçi kanatlar halinde birbirinden ayrılmaya başladığı bir dönemde ortaya çıkıp, bu kanatların bir aradalığını savunan bir tutum ortaya koyduğudur. Muhafazakârlık Batı'da Aydınlanma'ya ve Fransız Devrimi'ne karşı geleneksel değerlerin müdafaası ekseninde ortaya çıkmış, kusurlu olduğu kabul edilen insan doğasının aile, cemaat, devlet gibi otorite kurumları tarafından kontrol edilmesi gerektiği anlayışından kaynaklanmıştır. İnsan aklı ve aklın kurgusal çıkarımları doğrultusunda oluşturulacak bir toplum modeli fikri yerine tecrübeye dayanan kadim kurumlara yaslanmayı vaz ediyordu.¹ Muhafazakârlar başta reformcu/dev-

1 Ömür Birler, "Muhafazakârlık", ed: Gökhan Atılgan ve E. Atilla Aytekin, *Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler*, Yordam Kitap, İstanbul, 2012.

rimci bir çizgi tutturan milliyetçilerle bir karşıtlık çizgisi içindeydiler. Fakat bu durum zamanla değişti. Yeni milliyetçi elitlerin aşağı tabakaların baskısını hissetmesiyle restorasyoncu bir çizgiye doğru kaymaları milliyetçilerle muhafazakârları birleştirdi. Muhafazakârlar devletin otoriter ve geleneksel kurumları yıkan bir organ değil, geçmişten günümüze uzanmış kutusal cemaati koruyan ve cisimleştiren bir yapı olduğunu gördüler.² Milliyetçi-muhafazakârlık Batı'da reformist-devrimci devletlerin giderek etkisini yitirmeye başlamasıyla muhafazakârların devleti yöneten milliyetçilerle barışıp birlikte bir restorasyon ideolojisi ortaya koymasıyla meydana gelmişti. Dönemin milliyetçi liderleri yükselen toplumsal muhalefete karşı muhafazakârlar ile bir işbirliğine gitmeye yönelmişlerdi. Bu uzlaşma, başta işçi sınıfı olmak üzere yükselen kitle taleplerine yönelik devleti yönetenlerin de uyum sağladığı bir cevap anlamını taşıyordu. Bu süreçte cemaat kavramı millet kavramıyla ikame edildi, aydınlanma düşüncesinden milleti himaye eden güçlü ve otoriter bir devlet anlayışına ulaşıldı.³ Bu süreçte milliyetçiliğin mana kazanmasında “yurttaşların eşit katılımına dayanan evrenselci tasarım ile geçmişten gelen bir cemaate doğuştan aidiyetle bağlanan aşkın bir kader ortaklığı ideolojisi arasındaki gerilimde ikinci kutbun belirginleşerek milli devlete hâkim olması etkin oldu. Muhafazakârların milleti yeni ve daha dayanıklı cemaat biçimi olduğuna kanaat getirmeleri bu süreçte önemli bir rol oynadı.”⁴ Türkiye’de milliyetçilik, inşasından itibaren bu ikinci tipe zaten daha çok benziyordu. Türk milliyetçiliği bu yönüyle muhafazakârlığa kolaylıkla eklenmekte ya da muhafazakâr yönler taşımakta idi. Milliyetçilik eşit yurttaşlık temelli değil de geçmişten günümüze uzanan organik bir toplumun unsuru olmak çerçevesinden tanımlanınca milliyetçilerle muhafazakârlar aynı çizgiye gelebiliyordu. Bu durum

2 Tanıl Bora, “Muhafazakârlığın Çatallanan Yolları ve Türk Muhafazakârlığının Bazı Yol İzleri”, *Türk Sağının Üç Hali*, Birikim Yay., İstanbul, 2014, s. 63.

3 Yüksel Taşkın, *Anti-Komünizmden Küreselleşme Karşıtlığına Milliyetçi-muhafazakâr Entelijansiya*, İletişim Yay., 2007.

4 Tanıl Bora, “Muhafazakârlığın Çatallanan Yolları ve Türk Muhafazakârlığının Bazı Yol İzleri” *Türk Sağının Üç Hali*, Birikim Yay., İstanbul, 2014, s. 62.

1945 sonrasında milliyetçi-muhafazakârlığın kendi başına bir güç olarak çıkmasıyla devam etti. Milliyetçi-muhafazakârlık, seçkinlik makamının Kemalistlerden devralınması çabasıyla, milli kültürün yeniden ihyası projesi çerçevesinde ve artan komünizm tehlikesine karşı bir barikat oluşturma kaygısıyla muhafazakârların devletle barışması sürecini içermektedir.⁵

Burada da muhafazakârlık milliyetçilikle birleşerek bir yandan resmi ideolojiyle daha da uyumlu bir hale bürünmüş, bir yandan da kültürel iktidara talip olan bir pozisyona gelmişti. Süreç Batı'dakiyle benzer bir şekilde gerçekleşmişti. Mücadele Birliği milliyetçi-muhafazakâr geleneği devralıp sürdürme arayışı içinde olan bir hareketti. Mücadele Birliği ilk bir-iki yılında Ortadoğu'daki İslâmî hareketlerin de etkisiyle daha ziyade İslâmcı bir siyaseti benimsemiş gibi durmaktadır. Toplumsal kurumların toptan altüst oluşunu hedefleyen bir çizgi tutturmuştur. Zaten Mücadeleciler bu süreçte kendilerini "inkılapçı" olarak tarif etmişlerdir. Diğer taraftan radikal bir düzen değişikliği iddiası dönemin diğer milliyetçi-muhafazakâr partilerinin de gündemindeydi. Ülkücü Prof. Dr. Fikret Eren'in henüz doktora öğrencisiyken Kurt Karaca adıyla yazdığı *Milliyetçi Türkiye* kitabı hayatın her alanına nüfuz eden, her yere nizam vermeye kalkan topyekûn bir radikal iktidarı anlatıyordu. Bu kitap ülkücülerin *Dokuz Işık*'tan sonra en çok okuduğu kaynağıydı.⁶ Bu kitabın Mücadele Birliği içindeki karşılığı *İnkılâp İlmi* adlı metindi. Mücadele Birliği ilk kurulduğu yıllarda Ortadoğu'daki İslâmî hareketlerden etkilenmişti. Seyyid Kutup, Mevdudî gibi isimler ve onların etkilediği hareketler İslâm'ın politik-toplumsal-ekonomik topyekûn bir projesinin olduğunu savunuyor, devlet iktidarının ele geçirilmesiyle radikal bir İslâmî düzen değişikliği hedefini güdüyorlardı. Fakat Hareket bu İslâmcı siyasetini sadece kısa bir dönem sürdürmüş, ilerleyen süreçte milliyetçi tonunu artırarak milliyetçi-muhafazakâr tabana yerleşmiştir.

Bu çalışmada Mücadele Birliği'nin yaşadığı bu ideolojik dö-

5 Nuray Mert, *Merkez Sağın Kısa Tarihi*, Selis Kitaplar, İstanbul, 2007.

6 A.g.e., s. 310-311.

nüşüm ayrıntılarıyla ele alınacak ve böyle bir düşünce hattı çizmesinin asıl nedeninin hareketin antikomünist misyonuyla ilgili olduğu ortaya koyulmaya çalışılacaktır.

Soğuk Savaş'ın kültürel boyutuna dair çalışan araştırmacı Torben Gülstorff antikomünist örgütleri üç türe ayırmak gerektiğini söylüyor. Bunlardan ilki ulusal çapta faaliyet gösteren, neo nazi veya radikal milliyetçi örgütlerdir. Bunların uluslararası bağlantıları nispeten zayıftır ve lokal olarak faaliyette bulunurlar. İkinci çeşidi dinî-kültürel gruplardır. Bunların içinde Katolik ya da Protestan olanları vardır ve dünyanın farklı bölgelerinde faaliyette bulunurlar. Üçüncü türü ise zaman zaman eski devlet görevlilerinin de içinde yer aldığı, çoğunlukla elit, yaşlı üyelerden oluşan uluslararası ağ niteliği taşıyan örgütlerdir.⁷ Mücadele Birliği'ne baktığımızda hareketin uluslararası bağlantılarının olmadığını, örgütün yerel bazda faaliyet gösterdiğini görüyoruz. Bu bakımdan Gülstorff'un yaptığı ayrımın ilk grubuna dahil edilebilir. Uluslararası antikomünist literatür içinde Giles Scott-Smith, Hans Krabbendam, Luc Van Dongen, Frances Stonor Saunders gibi araştırmacılar Soğuk Savaş döneminin başlamasıyla birlikte dünyada istihbarat örgütleri ve devlet görevlileri tarafından sivil-kültürel alanda antikomünist faaliyet yürütmeleri için çeşitli sivil toplum örgütlerinin, kültür-sanat topluluklarının, gençlik gruplarının kurdurulduğunu söylemektedir. Bunlar yarı resmi yarı özel kuruluşlardır.⁸ Mücadele Birliği'nin bu tip yapılarla önemli bir benzerlik taşıdığı söylenebilir. Mücadelecilerle yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen izlenim Mücadele Birliği'nin de devlet kadroları tarafından sivil insanlara kurdurulmuş olabileceğidir. Scott-

7 Torben Gülstorff, *Warming Up a Cooling War An Introductory Guide on the CIA and Other Globally Operating Anticommunist Networks at the Beginning of the Cold War Decade of Détente*, Working Paper, Woodrow Wilson International Center for Scholars, 2015.

8 Giles Scott-Smith ve Hans Krabbendam, *The Cultural Cold War in Western Europe 1945-1960*, Frank Cass Publishers, 2003; Luc Van Dongen, Stephanié Roulin, Giles Scott-Smith, *Transnational Anticommunism and the Cold War. Agents, Activities, and Networks*, Palgrave Macmillan, 2014; Frances Stonor Saunders, *The Cultural Cold War: The CIA and the World of Arts and Letters*, The New Press, New York, 2013.

Smith, Krabbendam ve Van Dongen bu tip örgütlerin devletle ilişkilerinin her zaman karmaşık olduğunu belirtmektedirler. Bunlar, bir taraftan bağımsız hareket etmeye çalışan, kendi gündemi, politikaları olan; diğer taraftan devletin kimi zaman alenen destekleyip kimi zaman uzak durduğu, güvenmediği ya da kontrol etmeye çalıştığı örgütlerdir. Mücadele Birliği'nin kuruluş aşamasından başlamak üzere yaşadığı gelişmeler, ilişkiler hareketin böyle bir devlet müdahalesiyle kurulmuş olsa da devletin resmi bir kurumu gibi çalışmadığı, kendi gündemi, politikaları, ideolojisi, kadrosu, örgüt kültürü, mali yapısı olan bir hareket olduğu izlenimini uyandırmaktadır.

Bu doğrultuda hareket, başlarda İslâmî bir söyleme sahipken, bu yönelim devletin kimi birimlerini rahatsız etmiş olabilir. Mücadele Birliği'ne lideri üzerinden yapılan bir müdahaleyle hem İslâmî söylemi terk etmeye hem de misyonunu tamamladığı düşüncesiyle küçülmeye doğru yöneltilmiş olabileceği düşünülebilir. Somut bir kanıt olmamakla birlikte eğer antikomünist bir misyonla kurdurulmuşsa bizzat onu kurduranlar İslâmî yönleri tırpanlamış ve siyasi faaliyetlerini dizginlemiş olabilir. 1970'lerde yaşanan birtakım gelişmelerin ardından hareketin hem ideolojisinde bu yönde bir değişimin yaşandığı, yani İslâmcı hassasiyetlerin yanına milliyetçi vurguların da eklenmeye başladığı, hem de aktif, dışa dönük bir politikadan daha sessiz, içine kapanmış ve olaylara çok bulaşmayan, küçülmeye giden bir harekete evrildiği dikkati çekmektedir. Bu muhtemel "devlet müdahalesi" ve bunun teşkilat içinde nasıl yansıdığı da bu çalışmada ele alınacaktır.

Türkiye'de milliyetçi-muhafazakâr terkibi bir araya getiren ilk örgüt elbette Mücadele Birliği değildir. 1945'te başlayan çok partili siyasi yaşamla birlikte farklı ideolojik görüşler su yüzüne çıkmaya başlamıştır. Çok kabaca bir şema çizmek gerekirse, sağda bir tarafta Nihal Atsız'ın temsil ettiği ve resmi ideolojiye nispeten muhalif olarak gelişen Türkçü akım;⁹ diğer yanda Remzi Oğuz Arık ve Nurettin Topçu'nun öncülerinden ol-

9 İlker Aytürk, "The Racist Critics of Atatürk and Kemalism, from the 1930s to the 1960s", *Journal of Contemporary History*, cilt 46, (2), 2011, s. 308-335.

duğu muhafazakâr Anadolu cu akım vardır.¹⁰ Bir başka cephede Cumhuriyet'in pozitivist ve hızlı devrimci uygulamalarını eleştirerek Bergsoncu görüşleri öne çıkaran Cumhuriyetçi muhafazakârlar¹¹ ve sesini çıkarmaya çalışan Necip Fazıl'ın temsil ettiği İslâmcı kanat yer alır.¹² Elbette bu fikirlerin resmi milliyetçilik anlayışıyla alışverişlerini de eklemek gerekir. İşte 1945 sonrası sağdaki bu farklı akımları birbirine yapıştıran ve devletle aralarını düzelterip hayatta kalmalarını sağlayan tutkal Soğuk Savaş ve antikomünizm olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından dünyada büyük devletler arasında başlayan pay kapma savaşı giderek sertleşerek dünyanın iki farklı ideolojik kampa bölünmesine yol açmıştır. Komünizmin Doğu Avrupa'da, giderek Batı Avrupa'da da yayılma istidadı göstermesi ABD merkezli Batı dünyasını telaşlandırmıştır. Truman Doktrini ve beraberinde açıklanan Marshall Yardımı komünizme Batı ve Orta Avrupa'da bir set çekme arayışlarının sonucudur. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Sovyetler Birliği'nin toprak talebi ve Boğazlar'dan geçiş hakkı istemesi gibi sebeplerle tehdit algısı büyüyen Türkiye, o zamanki yöneticilerinin kararıyla kendisini Batı kampına atmıştır. Bunun neticesinde antikomünizm devletin öncelikli politikalarından biri haline gelmiştir.

1945'ten itibaren Türkiye'de çok partili demokratik rejime geçilmiş, Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) barındırdığı farklı fraksiyonlarla domine ettiği kamusal alan, çeşitli ve renkli bir hale gelmiştir. İşte 1945 öncesi kimi zaman resmi söylemde kendilerine yer bulmuş olsalar da genellikle sistemin çepesinde ifadesini bulan yukarıda bahsettiğimiz sağdaki görüşler, 1945 sonrası devletin antikomünizmi en önemli gündem baş-

10 Mithat Atabay, "Anadoluculuk", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik*, İletişim Yay., İstanbul, 2008, s. 515-532.

11 Nazım İrem, "Bir Değişim Siyaseti Olarak Türkiye'de Cumhuriyetçi Muhafazakârlık: Temel Kavramlar Üzerine Değerlendirmeler", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Muhafazakârlık*, İletişim Yay., İstanbul, 2006, s. 105-117.

12 Cemil Koçak, "Türk Milliyetçiliğinin İslâm'la Buluşması: Büyük Doğu", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik*, İletişim Yay., İstanbul, 2008, s. 601-613.

lıklarından biri haline getirmesiyle görünürlük ve meşruiyet kazanma arayışına başlamışlar ve bu amaçla bir araya gelmişlerdir. 1950'lerden itibaren olgunlaşmaya başlayan bu düşünceler topağının genel adı milliyetçi-muhafazakârlık ya da milliyetçi mukaddesatçılıktır.

Veciz ifadesini Osman Yüksel Serdengeçti'nin "Tanrı Dağı kadar Türk Hira Dağı kadar Müslüman" sözlerinde bulan bu görüş, Türk milliyetçiliğinin onun en önemli bileşenlerinden birini oluşturduğu düşünülen İslâm'la bir aradalığını savunmaktadır. Bu görüş doğrultusunda sağda sosyologlar, tarihçiler, düşün insanları yazılar yazmış, bu düşünceyi beslemeye çalışmışlardır. Milliyetçi-muhafazakâr düşünce, belli oranda siyasal yaşamın merkez sağında bulunan Demokrat Parti (DP) - Adalet Partisi (AP) geleneğini de etkilemeye çalışmıştır. 1965'e kadar DP-AP içinde bir hizip olarak yer almışlar, bu partilerin kısmi destekçisi olarak atacakları adımlardan maksimum yararlanma yolunu aramışlardır.

Milliyetçi-muhafazakârlar seslerini duyurmak için örgütlenme yolunu seçmiş ve ilk defa bir çatı örgütü olarak Türk Milliyetçiler Derneği'ni kurmuşlardır. Türk Milliyetçiler Derneği, Türkçü-Turancı milliyetçiler ile Anadolucu muhafazakârları bir araya getiren bir örgüttür. Murat Kılıç bu örgütlenmeye birlikte Türk milliyetçiliğinin ana omurgasının yapılandırıldığı görüşündedir.¹³ Bu omurga yukarıda anlatılmaya çalışılan milliyetçi-muhafazakâr terkiptir. Türk Milliyetçiler Derneği'ni oluşturan temel motivasyon ise antikomünizmdir. Derneğe üye olan isimler İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Türkiye'de Niyazi Berkes gibi solcu hocaların üniversiteden komünist oldukları gerekçesiyle atılması için kampanyalar örgütleyip, bir araya gelen isimlerdir. Türk Milliyetçiler Derneği'nin ömrü uzun sürmemiş, başta DP hükümetinden destek görse de daha sonra yine onun tarafından kapatılmıştır.

Bu yıllar aynı zamanda Türkiye'de sol-sağ arasındaki ilk çatışmaların başladığı yıllardır. Fakat genellikle bu çatışmalar dar

13 Murat Kılıç, "Allah, Vatan, Soy, Milli Mukaddesat" Türk Milliyetçiler Derneği 1951-1953, İletişim Yay., İstanbul, Temmuz 2016.

bir çevre içinde kalmış, genele yayılmamıştır. 1960'lara gelindiğinde Türkiye'de siyasal ideolojilerin giderek kitleselleşmeye başladığı görülmektedir. Bunda bir yandan Türkiye'nin giderek köyden kente göçün yaşandığı ve böylelikle kentleşen, gelişen, nüfusu artan, yüksek öğretimi yaygınlaşan bir ülke halini almasının, diğer yandan 1961 Anayasası'nın örgütlenme özgürlüğü konusunda attığı ileri adımların etkisi büyüktür. Yükselen sol muhalefet canlı bir tartışma kültürü yaratmış, üniversiteler, yayınevleri, basın üzerinden giderek genişleyen bir kamusal alan 1960'ların siyasal iklimine katılmıştır. Solun güçlenmesine karşıt olarak yine savunma pozisyonunda kalan milliyetçi-muhafazakârlık içinden pek çok çatı örgütü türemiştir.

1965-1970 arası sağda yoğun bir örgütlenme faaliyeti ortaya çıkmıştır. Bu örgütlerden biri Komünizmle Mücadele Dernekleri'dir. Türk Milliyetçiler Derneği'nin kuruluş sürecinde de yer alan isimlerin katkısıyla oluşturulan Komünizmle Mücadele Dernekleri Türkiye'de milliyetçi-muhafazakâr terkip üzerinden koyu bir antikomünist mücadele yürütmüştür. Başta paneller, toplantılar, yayınlar üzerinden faaliyet yürüten dernek daha sonra giderek sola karşı kitlesel şiddet eylemlerine karışmıştır. Bu süreçte ortaya çıkan bir başka milliyetçi-muhafazakâr çatı örgütü ise Milli Türk Talebe Birliği'dir (MTTB). 1965'te Kemalist kadroların elinden alınmasıyla birlikte milliyetçi-muhafazakâr bir gençlik örgütü haline gelen MTTB, 1960'ların ortalarında başlayan sol-sağ çatışmalarında taraf olmaya çalışmıştır.

Milliyetçi-muhafazakârlık bu tür "sivil" örgütlerle ilerlerken siyasal alanda AP'ye bel bağlamaya çalışmış, AP'yi dinî ve milli konularda daha duyarlı olmaya davet etmiştir.¹⁴ Ama merkez sağ ile milliyetçi-muhafazakârlık arasında her zaman bir gerilim vardır; merkez sağ, milliyetçi-muhafazakârlığı tam olarak içermiyordur. Bunda sosyo-ekonomik faktörler de etkindir. Merkez sağ öncelikle büyük burjuvazinin partisi olmaya çalışırken milliyetçi-muhafazakârlık ve İslâmcılık daha ziyade ka-

14 Aybars Yanık ve Tanıl Bora, "Altmışlı Yıllarda Türkiye'nin Siyasi Düşünce Hayatı", *Türkiye'nin 1960'lı Yılları*, haz: Mete Kaan Kaynar, İletişim Yay., İstanbul, 2017, s. 275-300.